

Praktikum iz fizike

Kemijsko inženirstvo

Aleš Mohorič

Vodje skupin:

Luka Pirker

Jošt Stergar

Katarina Kosovelj

Spoznavanje narave

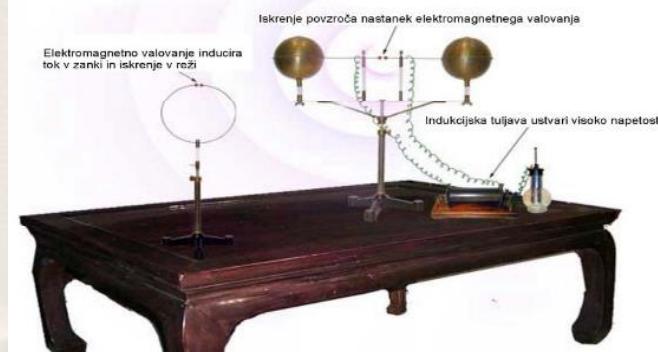
1. Pojav **opazujemo**, opisujemo in spoznavamo.
2. Spoznavanje strukture pojava - spreminjamo pogoje, v katerih pojav poteka, delamo **poskuse** - iščemo način in naprave za merjenje fizikalnih količin, da bi dobili njihove medsebojne odvisnosti.
3. Postavljanje **hipoteze** in preverjanje s testnimi poskusi, nova spoznanja.

Poskus - nezamenljiv del procesa spoznavanja narave.

Del zgodovine odkritij:

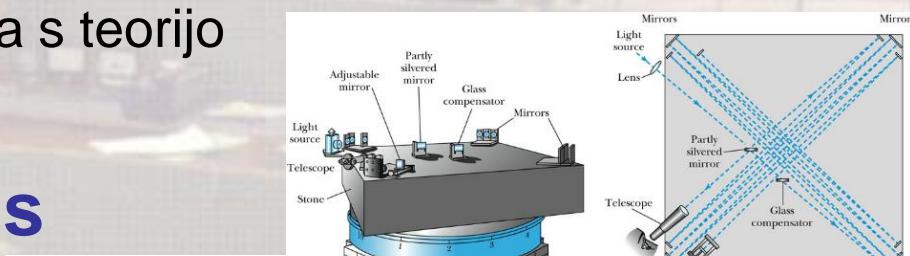
Hertzov pokus

1886, potrdi obstoj valovanja, skladnega s teorijo Maxwellovih enačb.

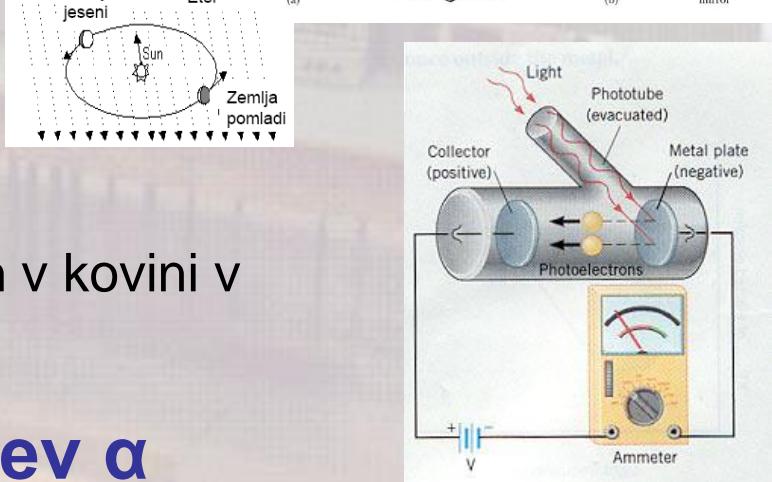
Michelson–Morleyev poskus

1887, meritev hitrost Zemlje glede na eter. Posledica: teorija relativnosti.

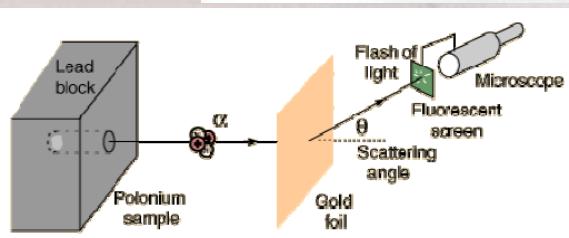
Fotoelektrični pojav

1905, svetloba se absorbira na elektronih v kovini v obliki kvantov ozziroma fotonov.

Rutherfordovo sisanje delcev α

Model atoma.

Fizikalni praktikum

Namen - učenje eksperimentalnega dela:

- laboratorijski red, varnost pri delu,
- delovanje meritnih naprav,
- osnove merjenja,
- obdelava rezultatov meritev,
- prikaz rezultatov in
- preverjanje naravnih zakonitosti z meritvami.

Kaj merimo

- Fizikalne količine (veličine)
 $x = \{x\} [x]$
- Enote:
 - Osnovne enote
 - Izpeljane enote

količina	ime	simbol
dolžina	meter	m
masa	kilogram	kg
čas	sekunda	s
električni tok	amper	A
temperatura	kelvin	K
množina snovi	mol	mol
svetilnost	kandela	cd

Osnovne enote

sekunda

trajanje $9\ 192\ 631\ 770$ period sevanja, ki ustreza prehodu med dvema hiperfinima nivojem osnovnega stanja atoma cezija 133.

Po novem:

sekunda je taka, da je frekvenca valovanja $\Delta\nu_{Cs}$, ki ga odda atom cezija 133 na absolutni ničli pri prehodu med nivojem hiperfinega razcepa osnovnega stanja, fiksna in enaka $9\ 192\ 631\ 770\ s^{-1}$.

Osnovne enote

meter

je dolžina poti, ki jo prepotuje svetloba v vakuumu v časovnem intervalu $1/299\ 792\ 458$ sekunde. Iz tega sledi, da je hitrost svetlobe v vakuumu točno $299\ 792\ 458$ metrov na sekundo.

Nova definicija:

enota meter je taka, da ima hitrost svetlobe v vakuumu fiksno vrednost $299\ 792\ 458\ \text{m s}^{-1}$, kjer je sekunda definirana s cezijevo frekvenco $\Delta\nu_{Cs}$.

Osnovne enote

Kilogram

je enota mase, ki je enaka masi mednarodnega etalona prototipa kilograma.

Nova definicija:

enota za maso je kilogram, določen prek Planckove konstante, ki ima fiksno vrednost $6,626\,070\,15 \cdot 10^{-34}$ kg m² s⁻¹, kjer sta meter in sekunda definirana skladno z SI.

Osnovne enote

amper

je konstantni električni tok, ki bi pri prehodu skozi dva premočrtna, vzporedna, neskončno dolga vodnika zanemarljivega krožnega prereza, postavljena v vakuumu v medsebojni razdalji 1 m, povzročil med njima silo $2 \cdot 10^{-7}$ newtonov na meter dolžine.

Nova definicija:

osnovni električni naboj ima definirano fiksno vrednost $1,602\ 176\ 634 \cdot 10^{-19}$ As $^{-1}$, kjer je sekunda definirana skladno z SI.

Osnovne enote

kelvin

enota termodinamične temperature, je 1/273,16-ti del termodinamične temperature trojne točke vode.

Po novi definiciji

je kelvin definiran tako, da ima Boltzmannova konstanta fiksno vrednost

$1,380\ 649 \cdot 10^{-23}$ kgm 2 s $^{-2}$ K $^{-1}$), kjer so meter, sekunda in kilogram definirani skladno z SI.

Osnovne enote

mol

je množina snovi v sistemu, ki vsebuje toliko osnovnih edink (entitet), kolikor je atomov v 0,012 kilograma ogljika 12. Pri uporabi mola je treba navesti osnovne edinke, ki so lahko atomi, molekule, ioni, elektroni, drugi delci ali določene skupine takšnih delcev.

nov:

mol je definiran tako, da ima Avogadrova konstanta fiksno vrednost $6,022\ 140\ 76 \cdot 10^{23} \text{ mol}^{-1}$.

Osnovne enote

kandela (candela)

svetilnost vira, ki v dani smeri oddaja monokromatsko sevanje frekvence $540 \cdot 10^{12}$ hertzov in seva z jakostjo $1/683$ watta na steradian.

Po novi definiciji:

kandela je definirana tako, da je spektralna svetlobna učinkovitost za monokromatsko sevanje s frekvenco $540 \cdot 10^{12}$ Hz, enaka $683 \text{ cd sr kg}^{-1} \text{ m}^{-2} \text{ s}^3$, kjer so kilogram, meter in sekunda definirani skladno z SI.

prepend

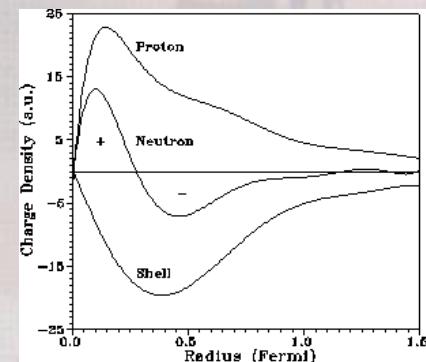
Faktor	Ime	Simbol	Faktor	Ime	Simbol
10^{24}	jota	Y	10^{-1}	deci	d
10^{21}	zeta	Z	10^{-2}	centi	c
10^{18}	eksa	E	10^{-3}	mili	m
10^{15}	peta	P	10^{-6}	mikro	m
10^{12}	tera	T	10^{-9}	nano	n
10^9	giga	G	10^{-12}	piko	p
10^6	mega	M	10^{-15}	femto	f
10^3	kilo	k	10^{-18}	ato	a
10^2	hekto	h	10^{-21}	zepto	z
10^1	deka	da	10^{-24}	jokto	y

prepend

Faktor	Ime	Simbol	Faktor	Ime	Simbol
10^{24}	jota	Y	10^{-1}	deci	d
10^{21}	zeta	Z	10^{-2}	centi	c
10^{18}	eksa	E	10^{-3}	mili	m
10^{15}	peta	P	10^{-6}	mikro	m
10^{12}	tera	T	10^{-9}	nano	n
10^9	giga	G	10^{-12}	piko	p
10^6	mega	M	10^{-15}	femto	f
10^3	kilo	k	10^{-18}	ato	a
10^2	hekto	h	10^{-21}	zepto	z
10^1	deka	da	10^{-24}	jokto	y

velikostni redi

- masa
nevtrino 10^{-36} kg – vesolje 10^{53} kg
- dolžina
proton ($0,877 \pm 0,007$) fm – vesolje $4,4 \cdot 10^{26}$ m
- temperatura
MIT (450 ± 80) pK – CERN 10^{12} K

Kako merimo

merilniki
digitalni ali analogni

Domači merilniki

Ista količina - različni merilniki

$V(T)$

$$\frac{dj}{d\lambda}(T)$$

$R(T)$

napaka (pogrešek)

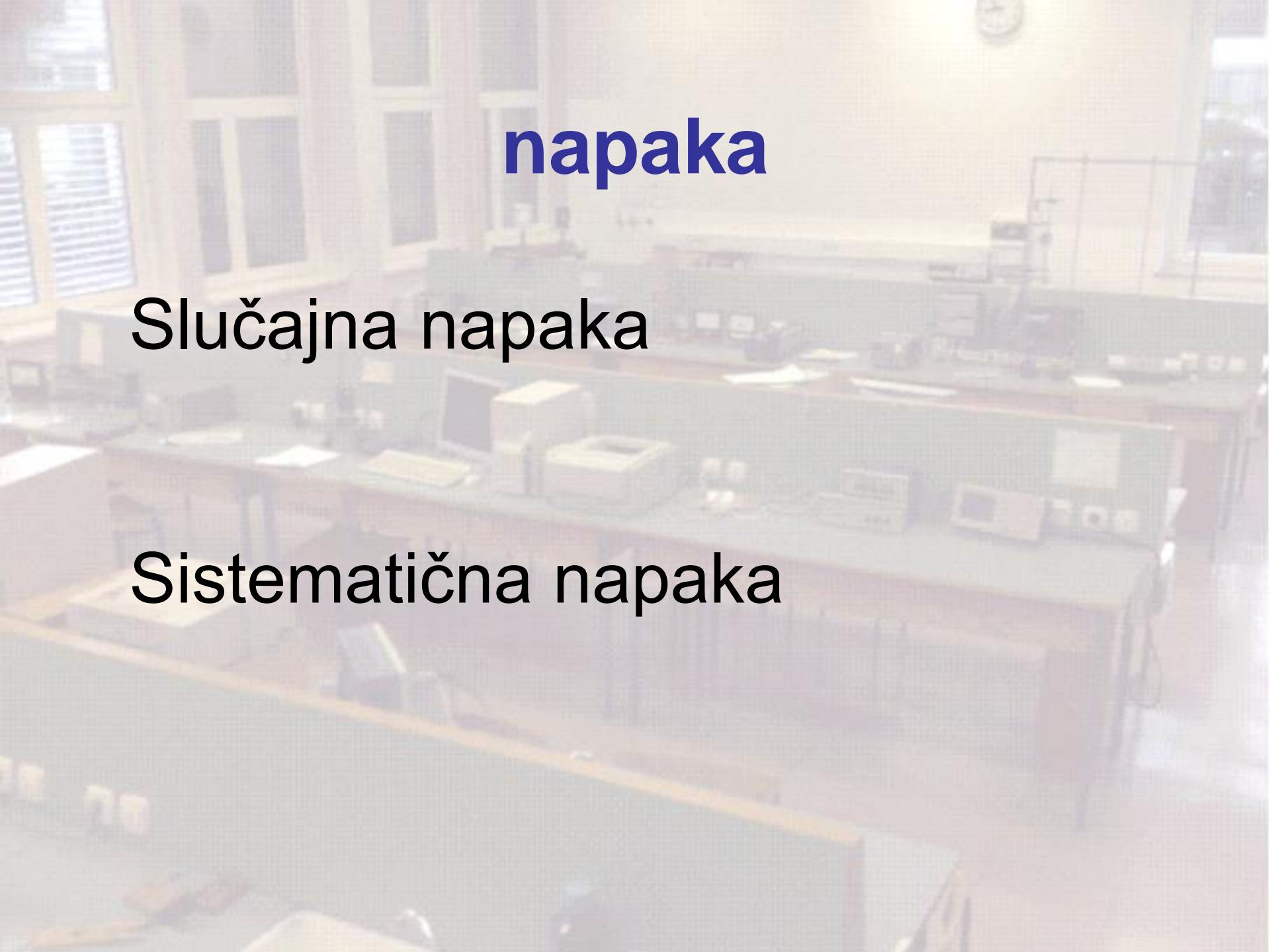
Absolutna napaka:

$$x = \bar{x} \pm \Delta x$$

Relativna napaka:

$$x = \bar{x}(1 \pm \delta_x)$$

$$\delta_x = \frac{\Delta x}{\bar{x}}$$

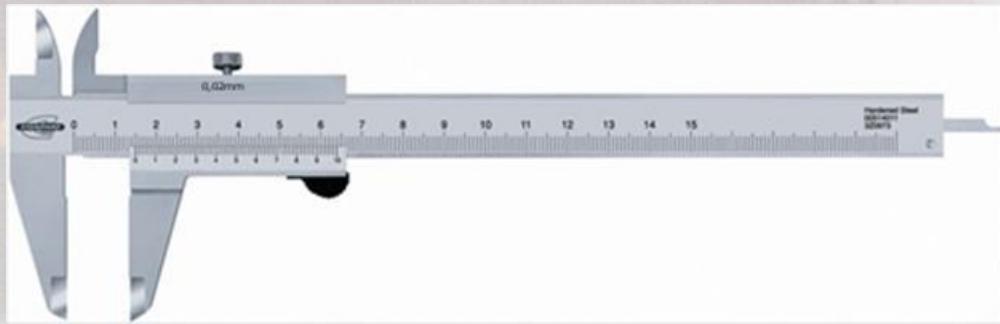

napaka

Slučajna napaka

Sistematična napaka

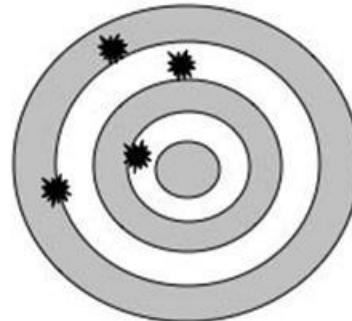
Ločljivost

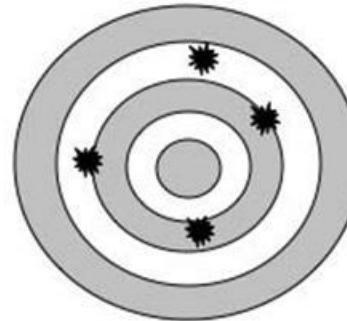
natančnost / točnost

nenatančno

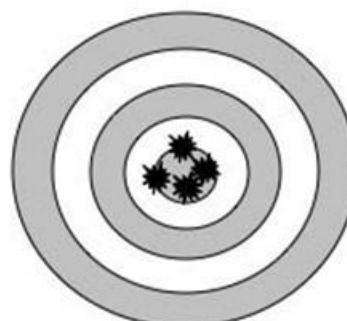
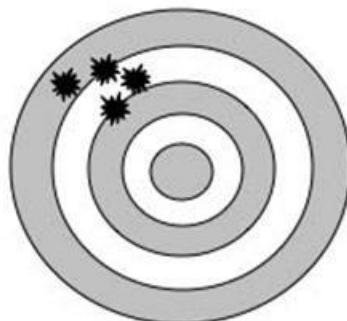
netočno

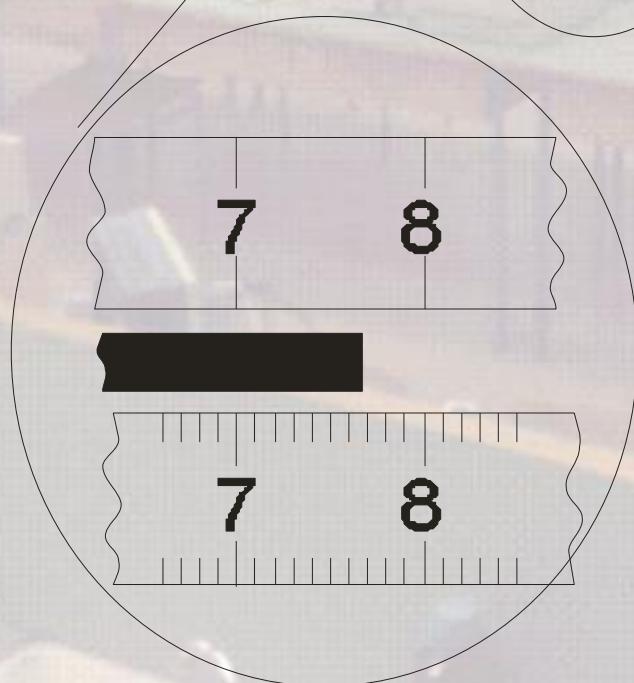
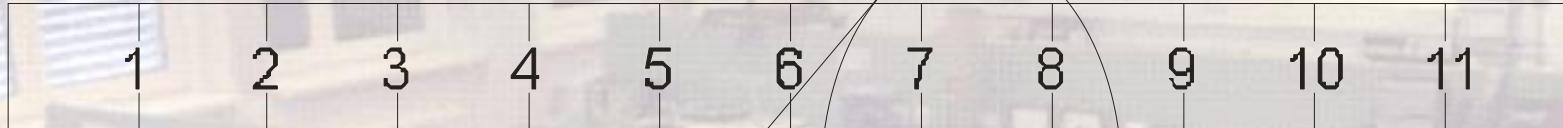
točno

natančno

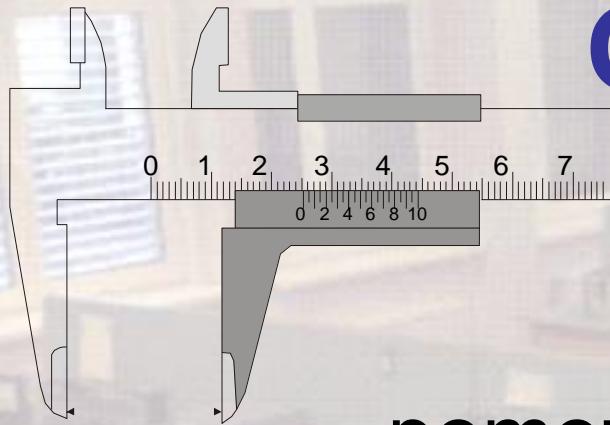
Odčitavanje

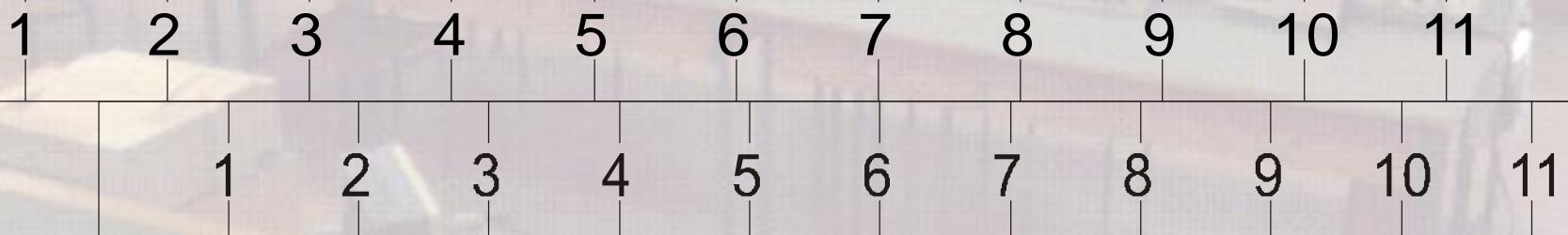
$7,5 \pm 0,5$

$7,7 \pm 0,1$

Odčitavanje

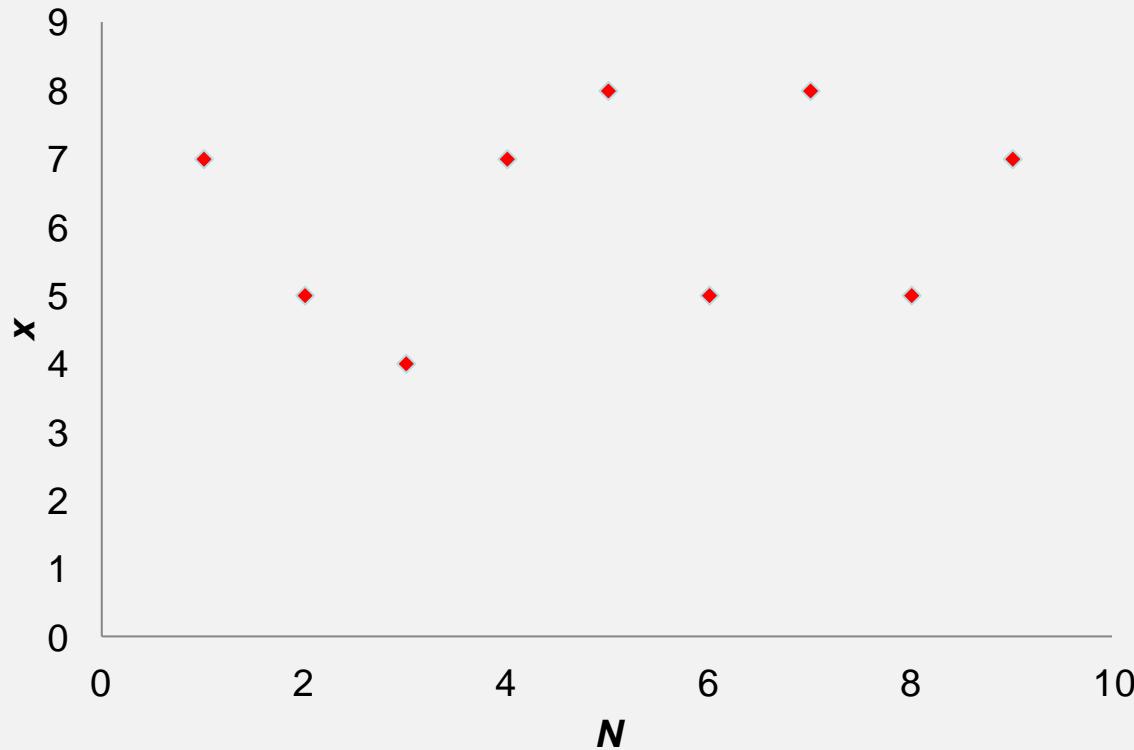

pomožno merilo (nonij)

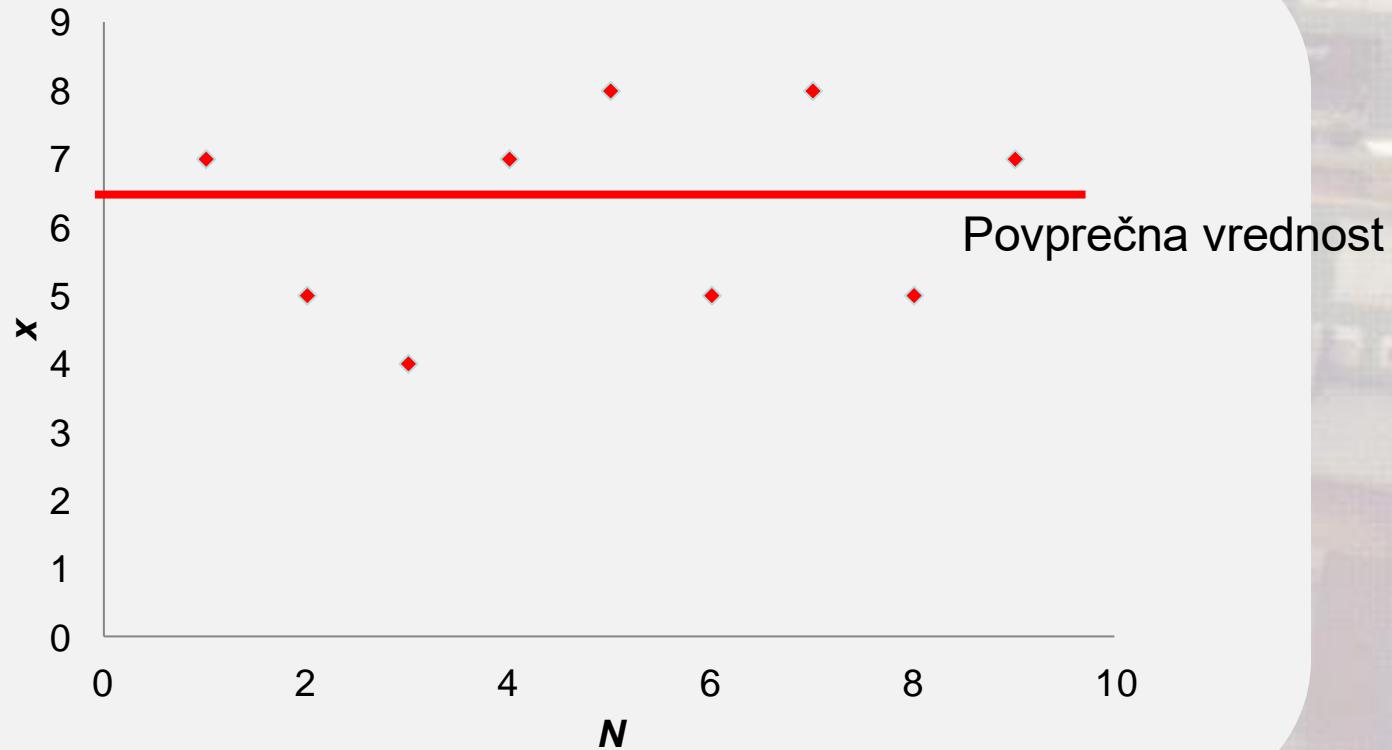

$$1,6 \pm 0,1$$

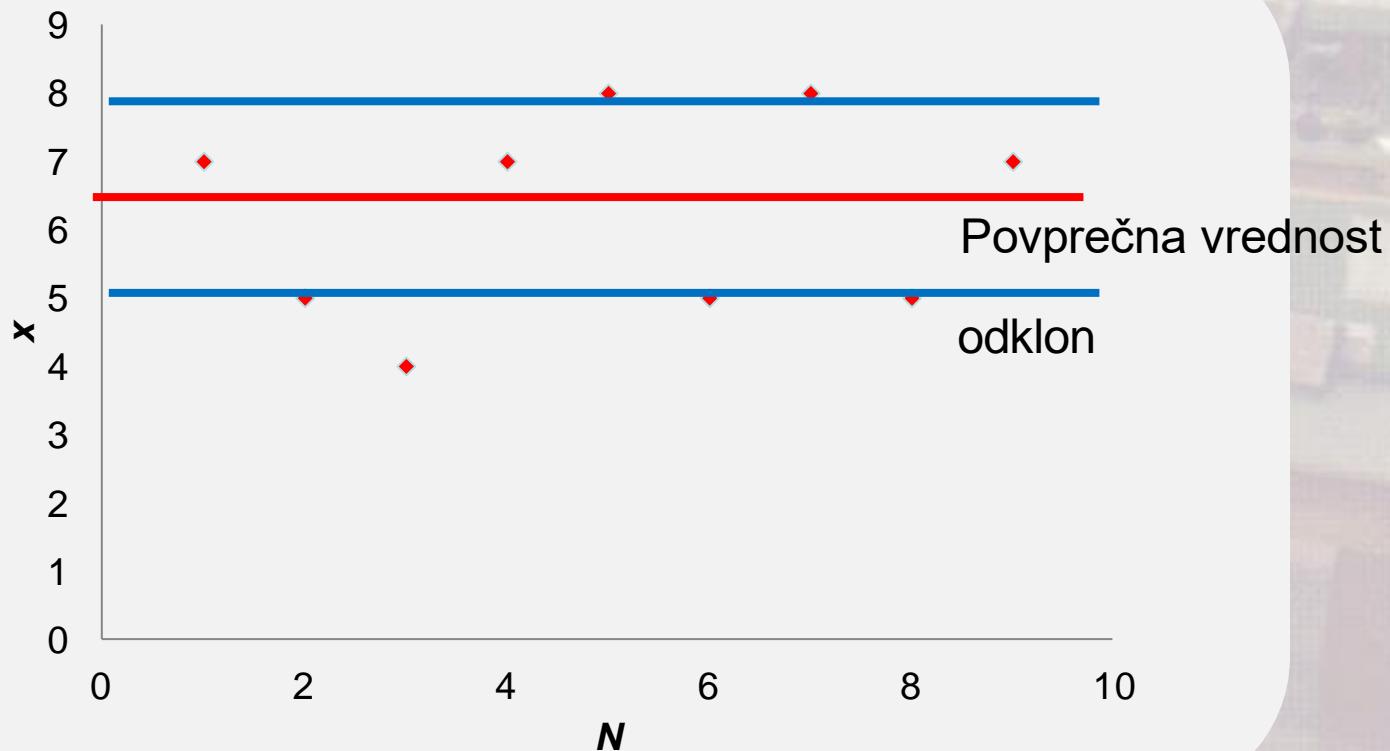
Slučajna napaka

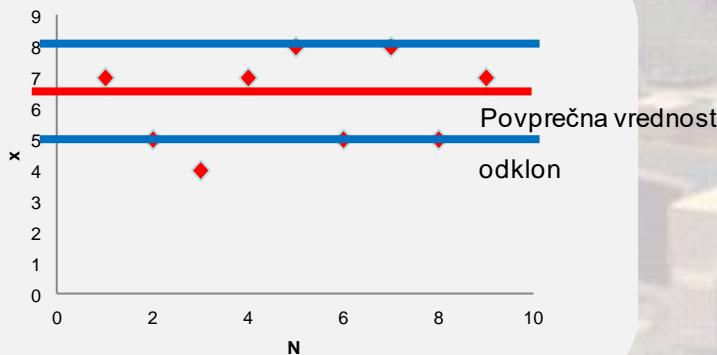
Slučajna napaka

Slučajna napaka

Slučajna napaka

$$\bar{x} = \frac{x_1 + x_2 + \dots + x_N}{N} = \frac{\sum_{i=1}^N x_i}{N}$$

$$\sigma^2 = \frac{(x - \bar{x})^2}{N} = \frac{\sum_{i=1}^N (x_i - \bar{x})^2}{N} = \frac{\sum_{i=1}^N x_i^2}{N} - \bar{x}^2$$

$$\Delta x = \frac{\sigma}{\sqrt{N-1}}$$

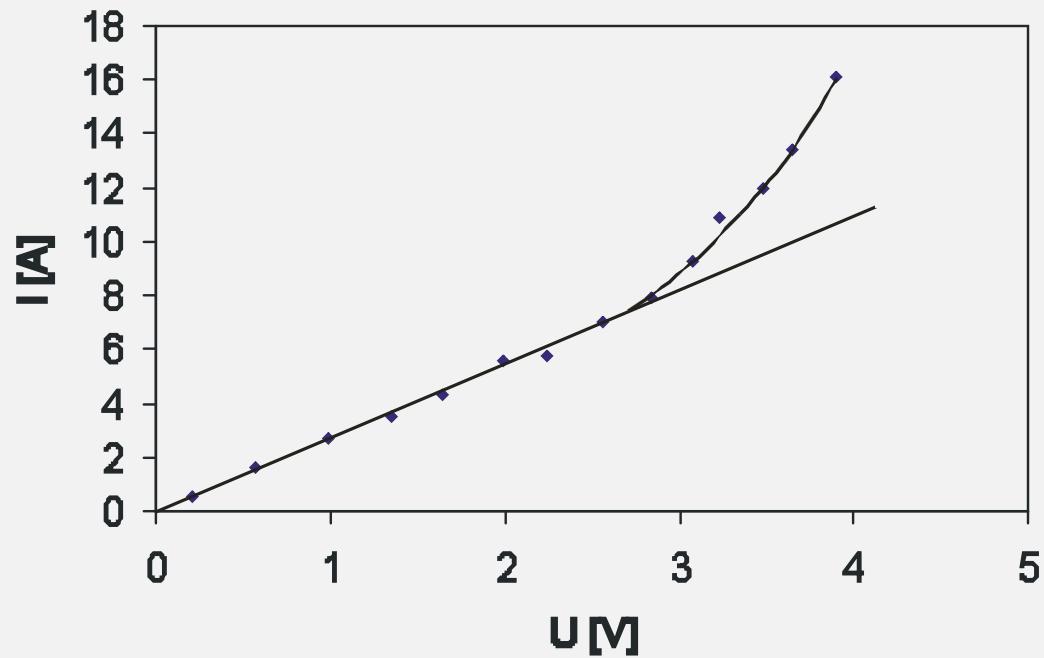
Kombiniranje napak

$$\bar{z} = \bar{x} \pm \bar{y}, \quad \Delta z = \Delta x + \Delta y,$$

$$\bar{z} = \bar{x} \bar{y}, \quad \left| \frac{\Delta z}{\bar{z}} \right| = \left| \frac{\Delta x}{\bar{x}} \right| + \left| \frac{\Delta y}{\bar{y}} \right|,$$

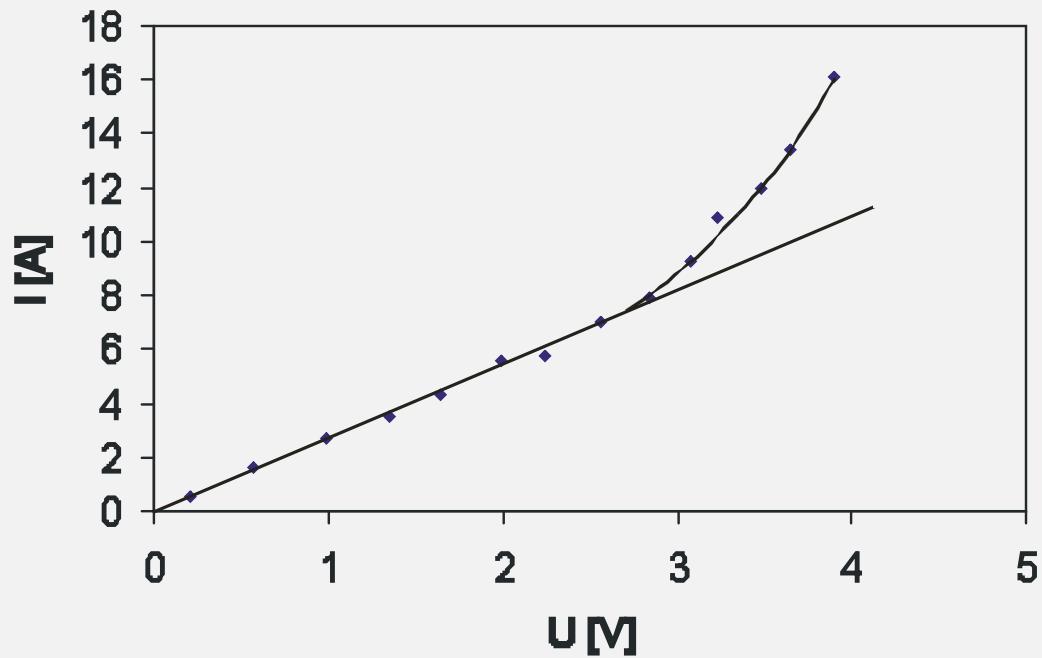
$$\bar{w} = \frac{\bar{x}}{\bar{y}}, \quad \left| \frac{\Delta w}{\bar{w}} \right| = \left| \frac{\Delta x}{\bar{x}} \right| + \left| \frac{\Delta y}{\bar{y}} \right|,$$

diagram

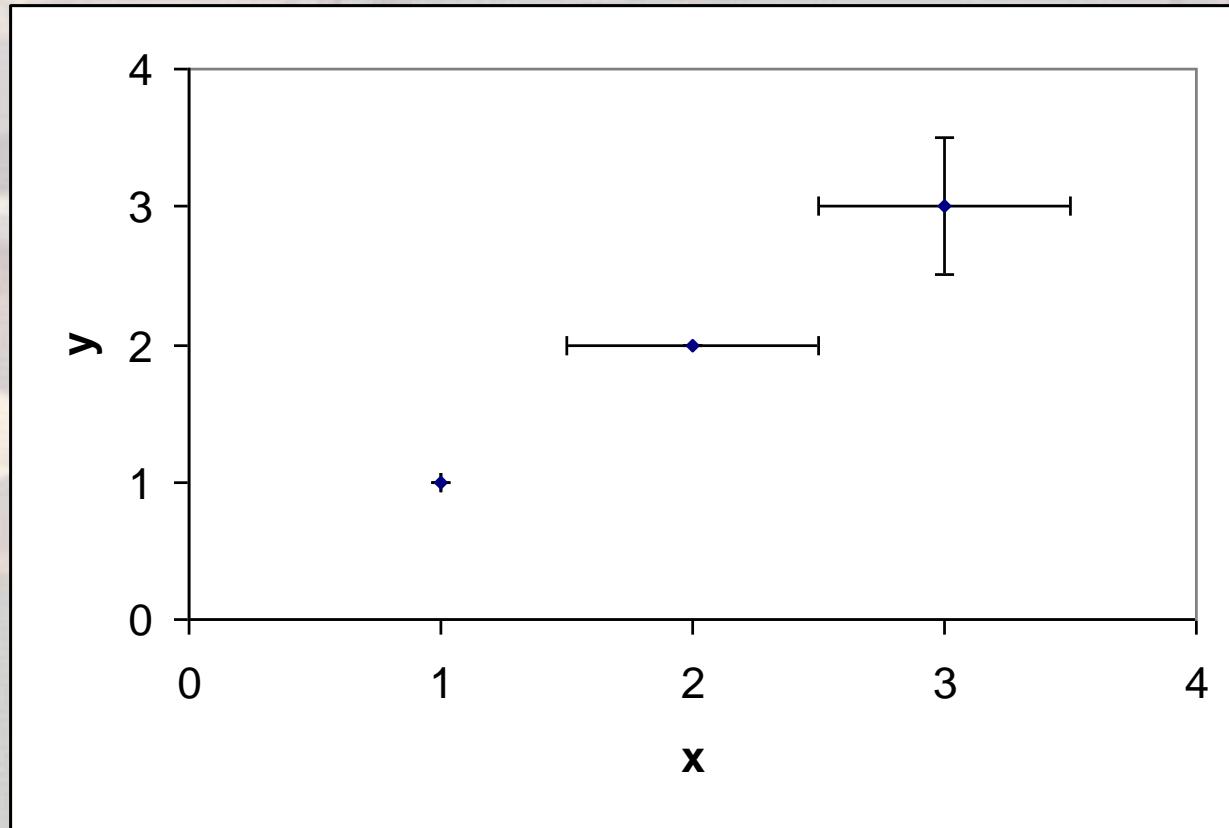
Neodvisna spremenljivka U
Ovisna spremenljivka I

diagram

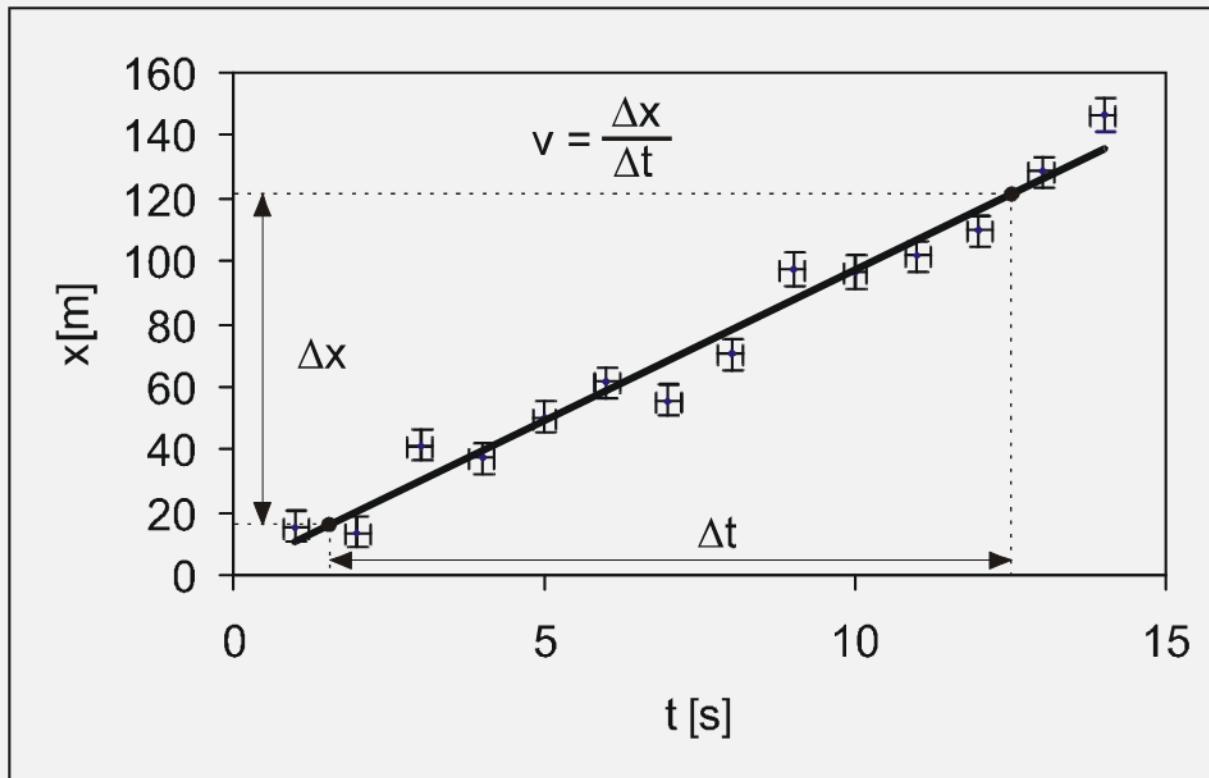

- osi: enota, merilo, oznaka
- merske točke
- modelska krivulja

interval napake (error bar)

sorazmernost

Varnost pri delu

- elektrika
- požar
- kemikalije (strupi, jedke snovi...)
- sevanje
- mehanske poškodbe

vmesnik Vernier LabPro

senzorji:

senzor
pomika

merilnik
naboja

merilnik
sile

merilnik
tlaka

optična
vrata

merilnik
sevanja

termometer

Zečetek:

- preverite, da je LabPro priključen na elektriko
- preverite, da so senzorji priključeni na LabPro
- preverite, da je LabPro priključen na USB vhod računalnika

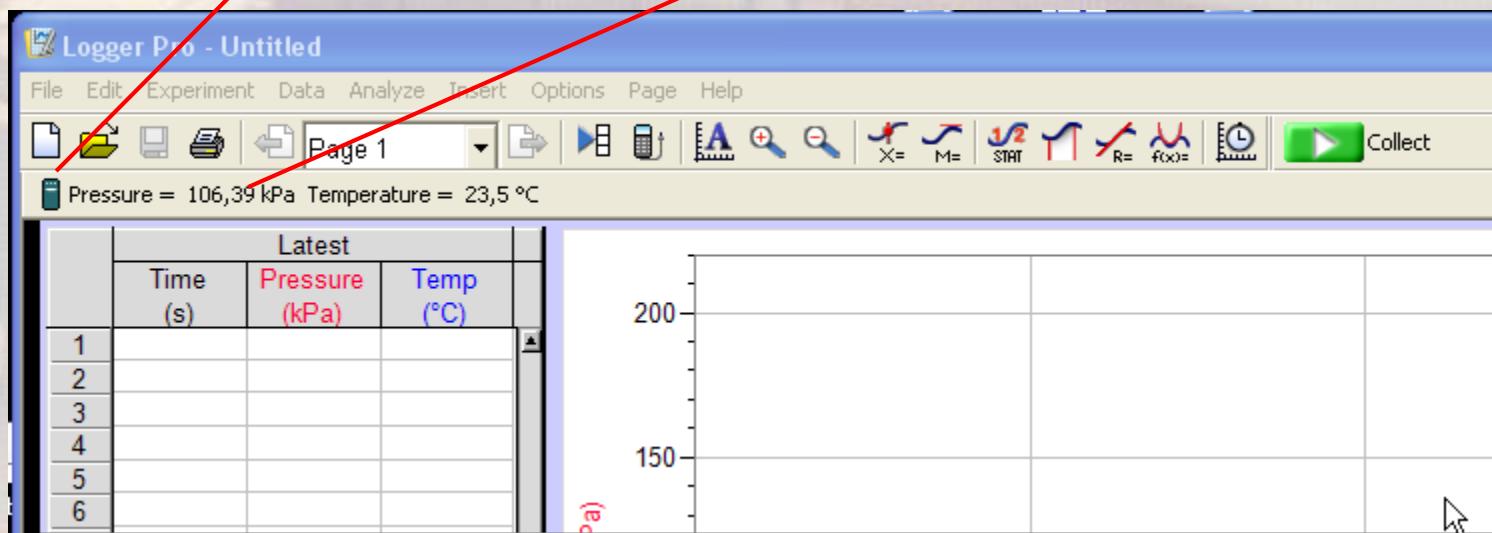
Logger Pro

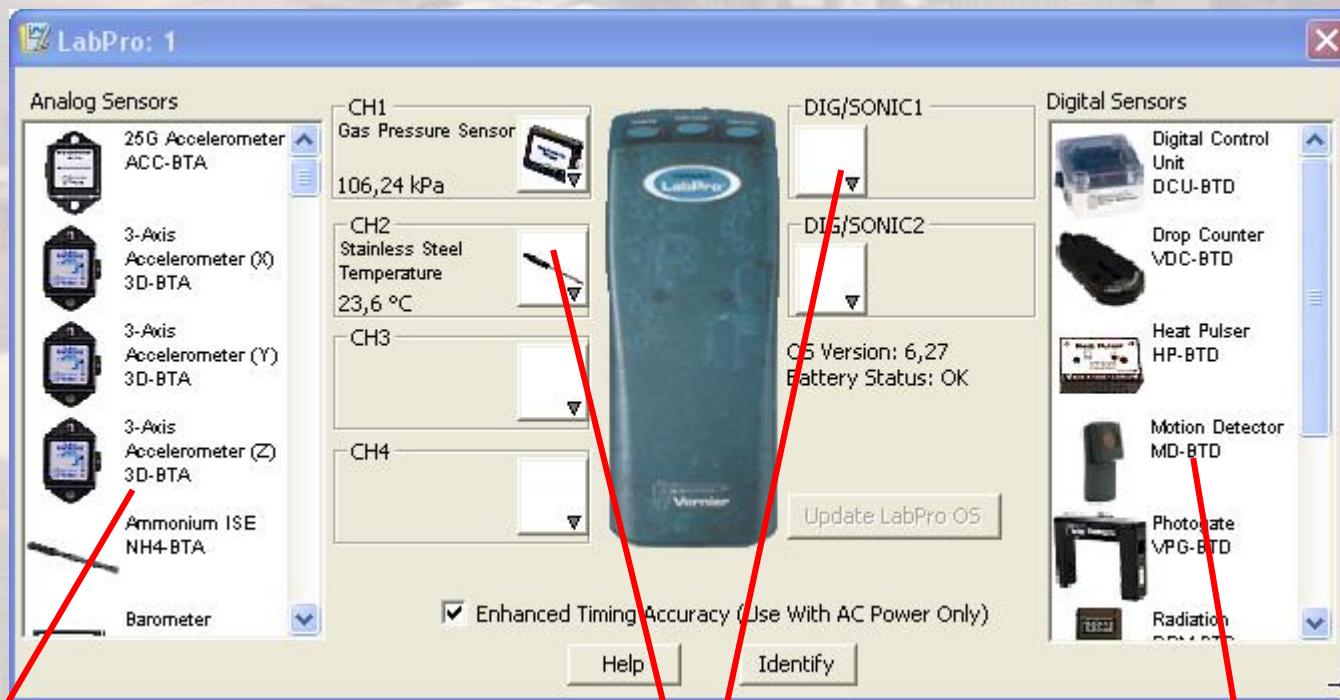
Lab Pro bere podatke iz več senzorjev

Če Logger Pro uspešno zazna vmesnik, se v orodni vrstici pojavi ikona vmesnika

Če Logger Pro uspešno zazna senzor, se v orodni vrstici pojavi merjena količina

Nekatere senzorje je potrebno vključiti posebej tako, da kliknemo ikono vmesnika . Odpre se okno, v katerem vmesnik nastavimo.

vsi analogni senzorji
kaj je priključeno na vhodih

vsi digitalni senzorji

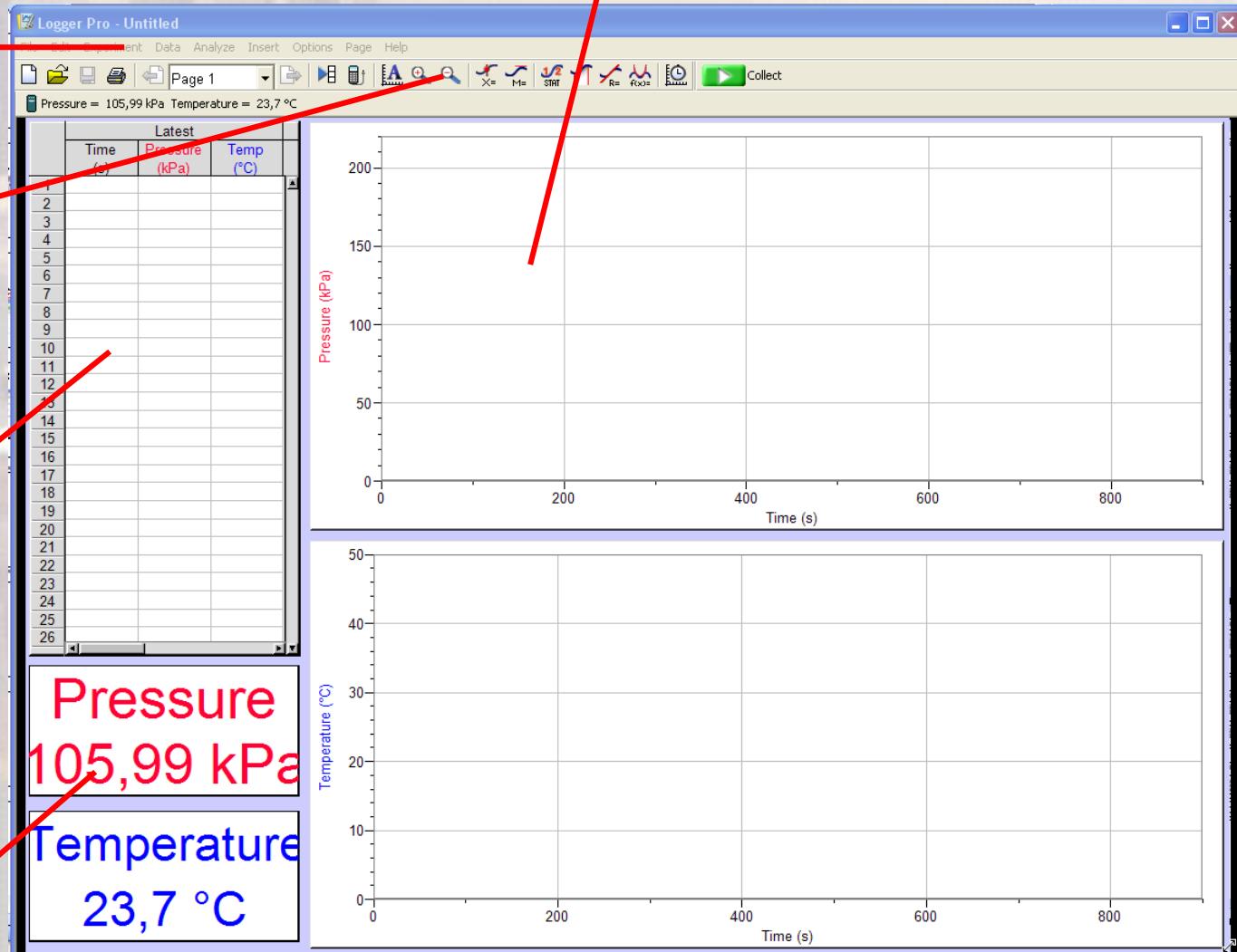
kaj je kaj v Logger Pro-ju

ukazna
vrstica

orodna
vrstica

tabela
meritev

grafi meritev

trenutne vrednosti

nastavitev meritve v Logger Pro-ju

klik ikone

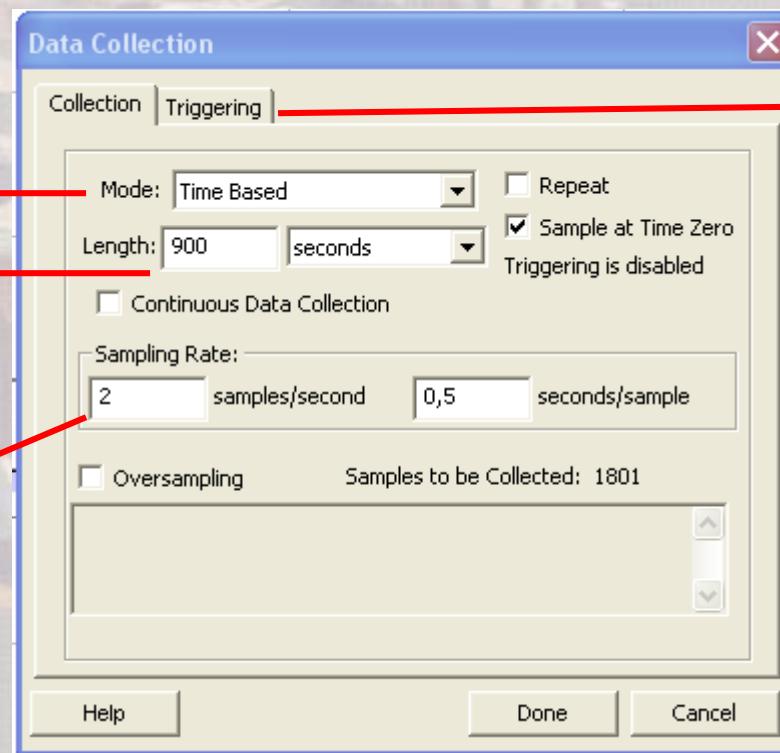

odpre okno

način
merjenja

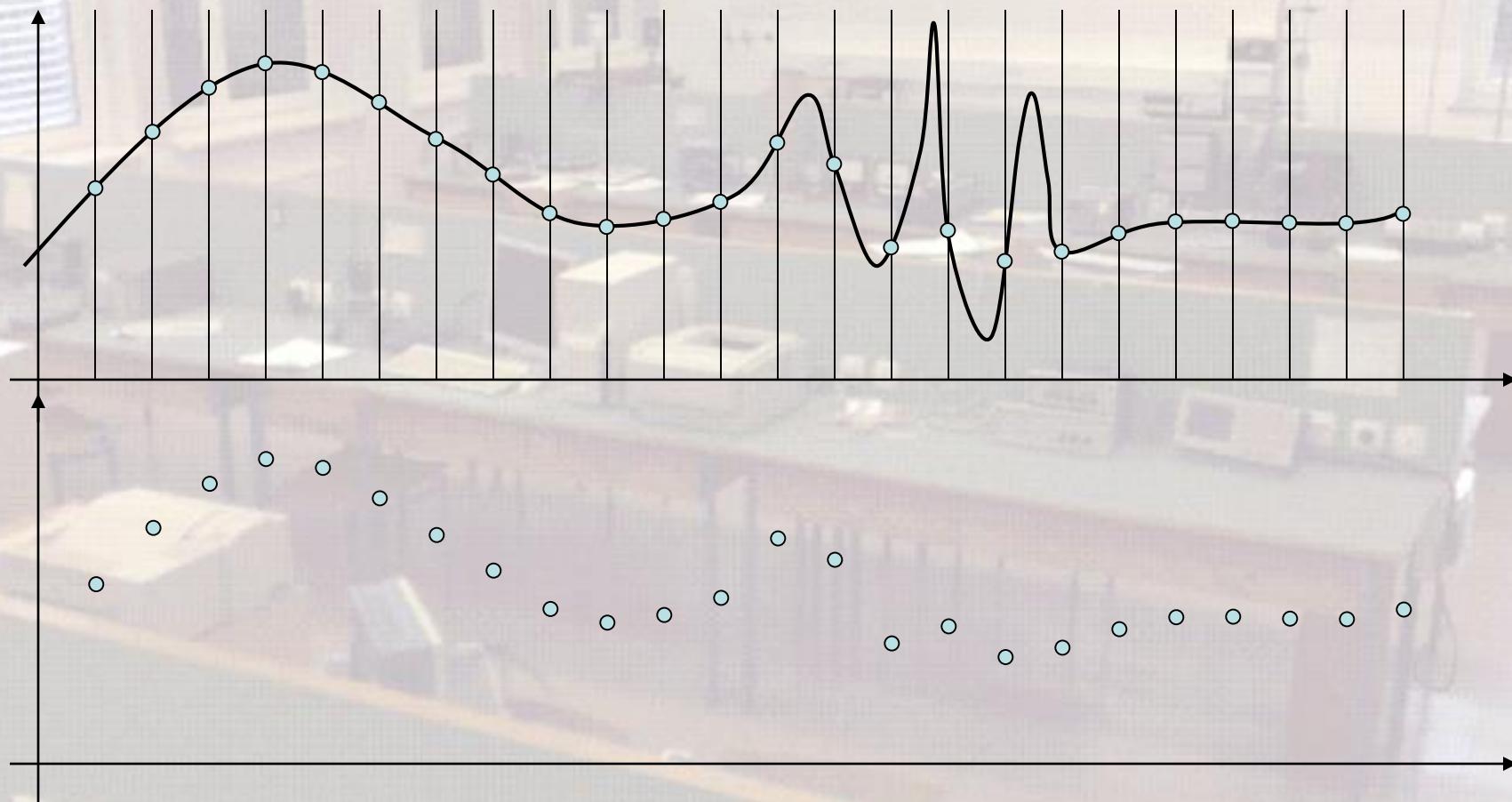
čas
merjenja

hitrost
merjenja

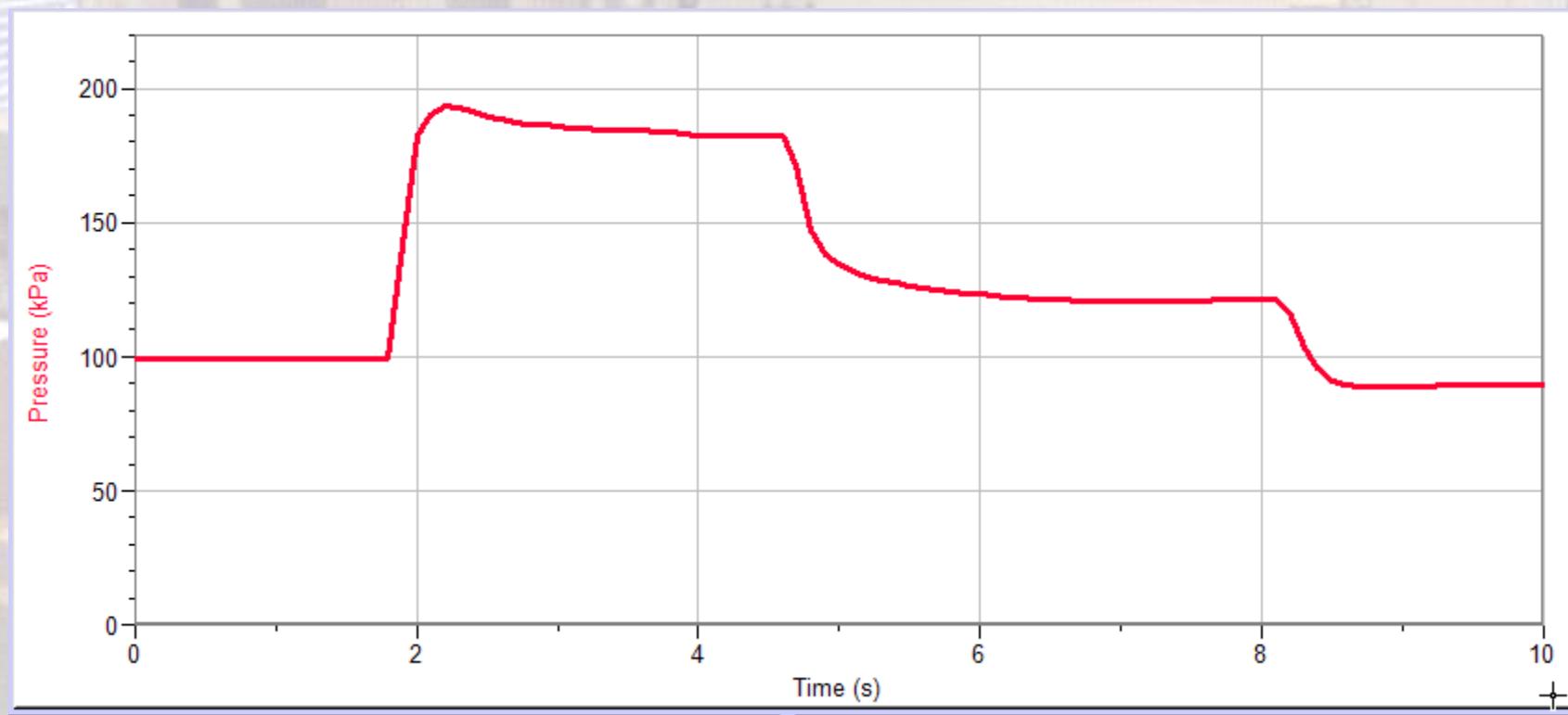
način proženja

hitrost merjenja

graf merjenja

delo z grafi

Praktikum iz fizike
soba 104
1. nadstropje
stavba FIZIKE, Jadranska 19

Literatura

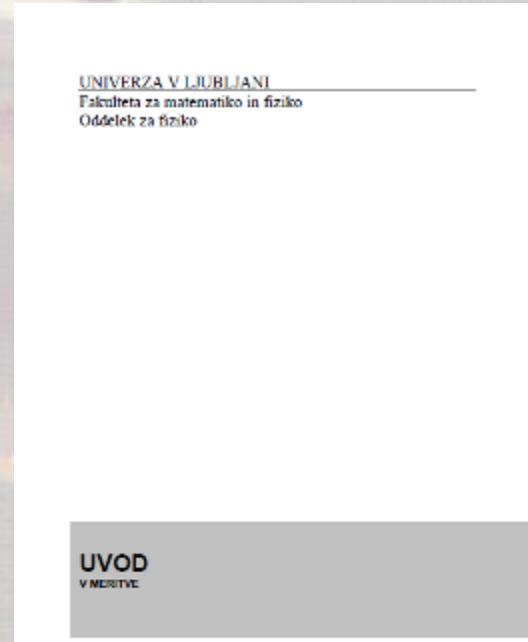
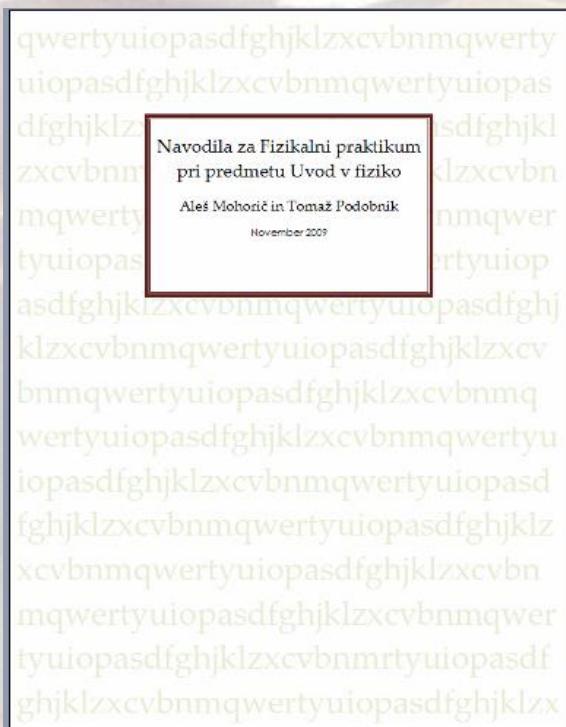
Navodila za vaje

<https://www.fmf.uni-lj.si/~mohoric/praktifizki/Praktikum-2019-02-17-Final.pdf>

ter

Uvod v meritve in obdelavo podatkov

http://www.fmf.uni-lj.si/~mohoric/skripta/praktikum/o_meritvah.pdf

Delo v fizikalnem praktikumu

1. Naloga in meritve
2. Izračuni in rezultati
3. Pregled

- Predhodna priprava na vajo, (natisnite si navodila in delovni list)
- odgovorite na vprašanja v poglavju **Priprava**

4. Stojno valovanje

Hitrost zvoka v aluminijasti palici je določena z gostoto ρ , aluminij in z njegovim promostnim modulom E ,

$$c = \sqrt{\frac{E}{\rho}}$$

Valovanje, ki prpotuje do konca palice, se od konca odboji. Z interferenco odbojega in vpadnega valovanja nastane stojno valovanje s frekvenco na koncu palic. Valovna dolžina stojnega valovanja je

$$\lambda_s = \frac{2l}{n}$$

frekvenca pa v_s , tako da

$$c = \lambda_s v_s$$

preberate: v_s je valovna dolžina in je l dolžina palice.

Naloga: Izmeri frekvenco stojnega valovanja v aluminijasti palici ter določi hitrost zvoka v aluminiju in prostočni modul aluminija

Potrebne:

- izmerilna palica,
- kladič,
- mikrofon,
- optični slnik,
- rezonator,
- merilni trak,
- kljunasto merilo,
- silomica.

Navodilo:

Z merilnim valom izmeri dolžino l palice in omatri ujen polovicu in četrtino.

$l = \underline{\hspace{2cm}}$

in s kljunastim merilom določi ujen polimer.

$r = \underline{\hspace{2cm}}$

Izračunaj presek S palice,

$S = \pi r^2 = \underline{\hspace{2cm}}$

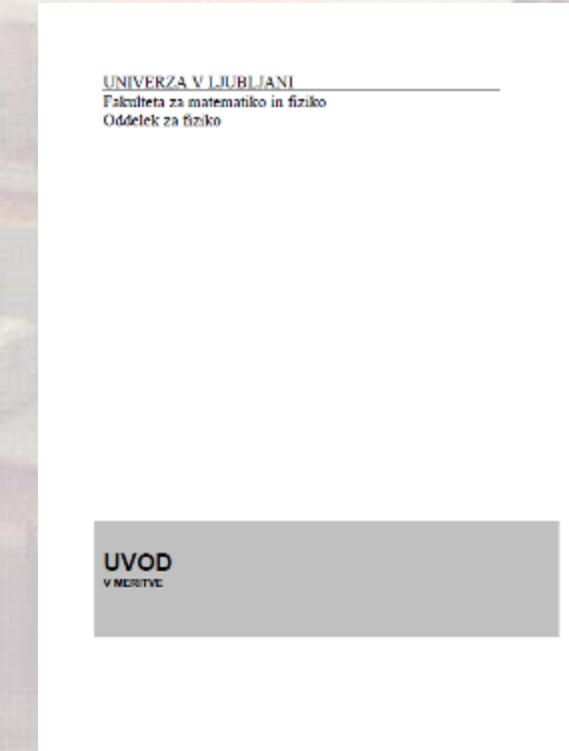
in ujen prostosteno.

Delo v fizikalnem praktikumu: izračun in prikaz

1. Naloga in meritve
- 2. Izračun in rezultati**
3. Pregled

- delo v učilnici 2 do 3 šolske ure,
- obdelava rezultatov,

Uvod v meritve
Aleš Mohorič

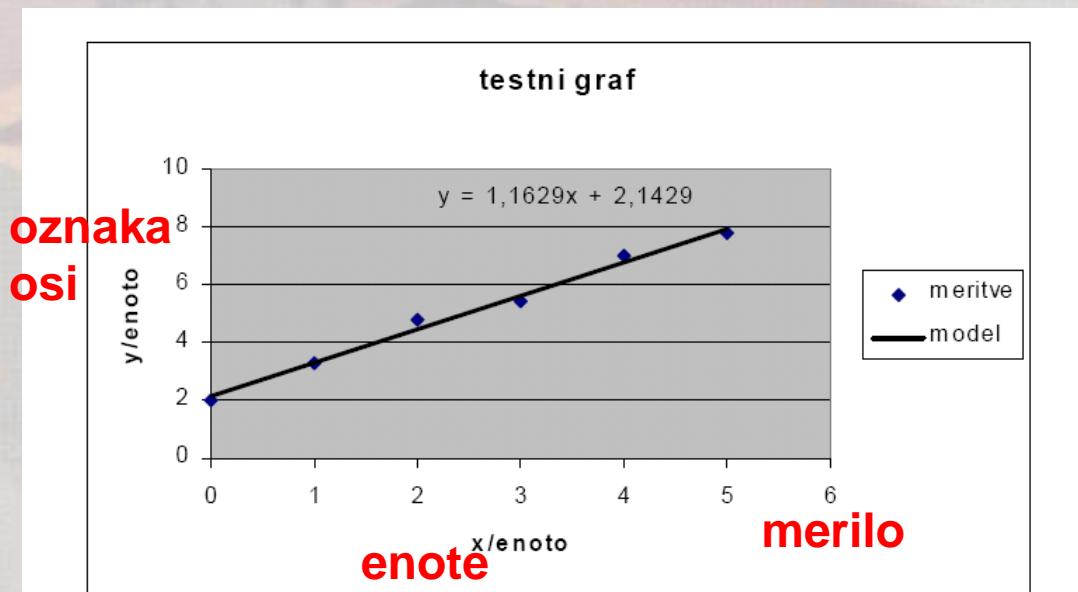

Meritve:

I [A]	U [V]
$0,21 \pm 0,03$	$0,50 \pm 0,01$
0,57	1,60
0,99	2,73
1,36	3,50
1,65	4,35
1,98	5,62
2,24	5,73

enote

Izračun in rezultati (s pomočjo programov za obdelavo podatkov ali "na roke"):

rezultat:

mersko število in enota
ocena napake meritve

$$S = \bar{S} \pm \Delta S = \bar{S} \left(1 \pm \frac{\Delta S}{\bar{S}} \right)$$

absolutna
napaka

relativna
napaka

Delo v fizikalnem praktikumu: pregled vaje

1. Naloga in meritve
2. Izračun in rezultati
- 3. Pregled**

Ko končate vajo, pokažite rezultate asistentu, ki preveri pravilnost in to potrdi s podpisom.

V primeru pomanjkljivosti boste morali meritve ali izračune ponoviti.

Zagovor vaj (izpit)

Po koncu praktičnega dela (na koncu semestra) sledi zagovor: kratek skupinski pisni test in individualni pogovor o vajah

Pravila igre

- Na vaje prihajajte **točno!**
- Ravnajte se po **razporedu** vaj, ki je objavljen na spletu in v praktikumski sobi!
- Asistent **odslovi** študenta, ki na vajo ni pripravljen.
- Pri vsaki vaji je na razpolago navodilo za delo in seznam **inventarja**. Preden začnete z meritvami, preverite, ali je vse na svojem mestu! Če kaj manjka ali je kaj pokvarjeno, takoj javi asistentu.
- Nekaj priprav je **skupnih** za več vaj. Te dobite pri asistentu in jih njemu po uporabi tudi vrnete.
- Pri električnih vajah pripravite vse potrebno in pokličite asistenta, da **preveri** vezavo. Šele potem smete priključiti napetost.
- Če ne znate delati s kakšno pripravo ali če vam kaj drugega ni jasno, poiščite **pomoč** asistenta. Zato je tam.
- Ravnajte se po **navodilu** za vodenje zapiskov!
- Po končani vaji **pospravite** meritne naprave, pokličite asistenta, da **pregleda** pravilnost meritev, **stanje** inventarja in **podpiše** laboratorijski dnevnik.
- Vsako **poškodbo** inventarja ali napako instrumentov je treba takoj **javiti**.
- Asistent **odslovi** študenta, ki moti pouk.
- Na koncu leta imate dve **dodatni** možnosti za opravljanje vaj.
- Za **oceno** potrebujete opravljene **vse** predpisane vaje.

Razpored v skupine

3 termini, 12 vaj, 2 študenta na vajo

1. Sile pri nihanju
2. Gibalna količina in trki
3. Vrtenje telesa v tekočini
4. Stojno valovanje
5. Plinski zakoni
6. Kalorimetrija
7. Električna vezja
8. Električna kapaciteta
9. Sila na vodnik v magnetnem polju
10. Interferenca
11. Geometrijska optika
12. Absorpcija sevanja γ

Ime in priimek Datum												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2
3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3
3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3
4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4
4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5
5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6
6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7
7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7
7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7

Praktikum iz fizike 2018/19 termini

	Ponedeljek, 19.02.2018	Torek, 20.02.2018	Sreda, 21.02.2018	Četrtek, 22.02.2018	Petek, 23.02.2018
08:00	Urška Šebenik, Predavalnica 2 KI1 PREDAVANJA Kemijsko inženirstvo I (predavanje)	Igor Muševič, FMF - VFP KI1 PREDAVANJA Fizika POL (predavanje)	Anton Meden, Predavalnica B KI1 SEMINAR,BIO1 SEMINAR... KE108 (seminar)	Anton Meden, Predavalnica B KI1 PREDAVANJA,BIO1 PREDAVANJA... KE108 (predavanje)	
08:30					
09:00					
09:30					
10:00	Andreja Drobnič Vidic, 1039 (1B) KI1 MAT-vaje 1sk. Matematika POL (vaje)		Gregor Cigler, Predavalnica B KI1 PREDAVANJA Matematika POL (predavanje)		Nataša Čelan Korošin, 3038 (3B) KI1 Praktikum SP in AK 4. in 5. sk. Praktikum iz SP in AK (seminarske vaje)
10:30					
11:00		Luka Pirker..., FMF - Soba 104 KI1 Praktikum FK 1. sk. Praktikum iz fizike (laboratorijske vaje)		Andrej Pevec, LAB 35 KI1 Praktikum SP in AK 1. 2. sk. Praktikum iz SP in AK (laboratorijske vaje)	Andrej Pevec, 1039 (1B) KI1 Praktikum SP in AK 1. 2. sk. Praktikum iz SP in AK (seminarske vaje)
11:30					
12:00	Andreja Drobnič Vidic, 3038 (3B) KI1 MAT-vaje 2sk. Matematika POL (vaje)	Luka Pirker..., FMF - Soba 104 KI1 Praktikum FK 1. sk. Praktikum iz fizike (laboratorijske vaje)		Andrej Pevec, LAB 36 KI1 Praktikum SP in AK 3 sk. Praktikum iz SP in AK (seminarske vaje)	
12:30					
13:00			Urška Šebenik, Predavalnica 4 KI1 PREDAVANJA Kemijsko inženirstvo I (seminar)		
13:30					
14:00		Luka Pirker..., FMF - Soba 104 KI1 Praktikum FK 2. sk. Praktikum iz fizike (laboratorijske vaje)			
14:30					
15:00					
15:30					
16:00					
16:30					
17:00	Predavalnica A KI1 PREDAVANJA PREVERJANJE ZNANJA	Luka Pirker..., FMF - Soba 104 KI1 Praktikum FK 3. sk. Praktikum iz fizike (laboratorijske vaje)			
17:30					
18:00					
18:30					
19:00					
19:30					

Praktikum fizike – skupine 2018/19

torek 11:00-15:00

torek 15:00-17:00

torek 17:00-20:00

info: <http://www.fmf.uni-lj.si/~mohoric/>

ZAČETEK: TOREK 26. 2. OB 11h

RAZPORED SKUPIN PRI FIZIKALNEM PRAKTIKUMU

1. Skupina torek 11-14 vaje iz kemije v četrtek 11-14.	2. Skupina torek 14-17 vaje iz kemije v četrtek 11-15.	3. Skupina torek 17-20 vaje iz kemije v torek 12-15.
ATELŠEK, MARUŠA	JAMŠEK, SARA	ORAČ, INES
BABNIK, LUCA	JANČIČ, BLAŽ	PAVLI, MATEJ
BAČIČ, FILIP	JERAM, ALJAŽ	PODVINSKI, NIKA
BELEJ, JURE	JOZIČ, JERNEJ	POLJANEĆ, NIKOLA
BLAŽ, ANA	JURAJEVČIČ, MANCA	POTOČNIK, ANA
BOGATIN, SARA	KLEMENČIČ, TAMARA KLOFUTAR, IVA	RAMŠAK, ARIJANA
BOHINC, DORA	KMECL, MARTIN	RAZPOTNIK, NEŽA
BOROVŠAK, FILIP	KOKOL, NIVES	SLAPNIČAR, BOR
BOŽIČ, LUKA	KONJAR, JAŠA	SOVDAT, JULIJA
BUTINA, NEJC	KOVAČEVIĆ, DEJAN	ŠANDOR, TEA
CIRINGER, MARTIN	KOVAČIČ, BLAŽ	ŠKRUBA, JAN
DEVETAK, MAJA	KRAŠEVEC, KLEMEN	ŠLOSAR, TIM
DIZDAREVIĆ, ALMA	KUMAR, PRIYA	ŠRAMEL, KAJA
DRAME, KLARA	LAZAR, TINA	ŠTULAR, BOR
ĐURĐEVIĆ, JOVANA	LIKOVIC, TINE	ŠULIGOJ, NEJC
FORTE, LUKA	LINDIČ, ROK	ŠUŠTERŠIČ, KATARINA
GERDINA, ŽIGA	MEDVED, MATEJ	TRATNJEK, TARA
GEREČNIK, LEA	MUJDRICA, BLAŽ	URBANIJA, NEJC
GOLOB, ANA	NARTNIK, MONIKA	VOJSKA, TINE
GUŠTIN, KRIS	NIKOLIČ, LUKA	VREČER, NEŽA
HOZJAN, MATEJ	NOVAK, AJDA	ZAVRŠNIK, HANA
HREN, DAVID TIAN	OGRIZEK, VID	ZIBELNIK, ZALA
HROVAT, TOMAŽ		ZLOBKO, DONA
IVANUŠA, NIKA		ZORKO, TILEN
		ŽAGAR, TJAŠA
		ŽVOKELJ, LUKA